

<https://www.eataneews.org/wp-content/uploads/2014/10/Section-5-THE-FOUR-FIELDS-OF-SPECIALISATION.pdf>

5 CZTERY DZIEDZINY SPECJALIZACJI

5.1 Wstęp

5.2 Cztery dziedziny specjalizacji – krótki opis

5.3 Kluczowe kompetencje

5.3.1 Kluczowe kompetencje w dziedzinie Doradztwa

5.3.2 Kluczowe kompetencje w dziedzinie Edukacji

5.3.3 Kluczowe kompetencje w dziedzinie Organizacji

5.3.4 Kluczowe kompetencje w dziedzinie Psychoterapii

5 CZTERY DZIEDZINY SPECJALIZACJI

5.1 Wstęp

Teoria i praktyka analizy transakcyjnej stosowana jest w czterech różnych obszarach nazywanych Dziedzinami Specjalizacji. Można szkolić się i certyfikować w każdej z tych dziedzin. Te cztery dziedziny to: Doradztwo, Edukacja, Organizacja i Psychoterapia.

5.2 Krótki opis

A. Specjalizacja w dziedzinie Doradztwa: Doradztwo w AT to profesjonalna działalność oparta na relacji kontraktowej. Proces doradzania umożliwia klientom lub systemom klienta rozwijanie świadomości, dostrzeganie opcji i nabywanie umiejętności zarządzania sytuacją problemową oraz rozwojem osobistym w życiu codziennym, poprzez zwiększanie ich mocnych stron i zasobów oraz poprawę funkcjonowania. Celem [doradztwa] jest podnoszenie autonomii [klienta] w relacji do otoczenia społecznego, zawodowego i kulturowego.

B. Specjalizacja w dziedzinie Edukacji przeznaczona jest dla praktyków, którzy pracują w obszarze uczenia się i nauczania w przedszkolach, szkołach, na uniwersytetach i w kształceniu podyplomowym. Ponadto obejmuje ona wspieranie osób uczących się, zarówno dzieci, adolescentów, jak i dorosłych, w rodzinach, instytucjach i w społeczeństwie. Pracę tę można wykorzystywać do rozwoju zespołów uczących oraz instytucji. Celem jest dalszy wzrost osobisty i zawodowy, zarówno w sensie edukacyjnym, jak i społecznym.

C. Specjalizacja w dziedzinie Organizacji przeznaczona jest dla praktyków, którzy pracują w lub dla organizacji i uwzględniają organizacyjne konteksty i ramy odniesienia, jak również rozwój organizacji. Celem tej pracy jest rozwój, wzrost i zwiększenie efektywności ludzi pracujących w organizacjach.

D. Specjalizacja w dziedzinie Psychoterapii przeznaczona jest dla praktyków, których celem jest pomoc klientowi w zwiększeniu jego zdolności do samoaktualizacji, leczenia i zmiany. Proces psychoterapeutyczny umożliwia klientowi rozpoznanie i zmianę archaicznych, samoograniczających wzorców – „zmierzyć się bólem przeszłości w teraźniejszości tak, aby mogli oni żyć swoim życiem w przyszłości”. Celem klienta jest rozumienie samego siebie i swoich relacji, tworzenie sobie możliwości życia w sposób świadomy, kreatywny, spontaniczny oraz otwarcie się na intymność.

Możliwość praktykowania psychoterapii w danym kraju może być obwarowana różnymi uregulowaniami prawnymi, dlatego ważne jest, aby osoba szkoląca się, wybierając tę dziedzinę specjalizacji, przedyskutowała to ze swoim Superwizorem Prowadzącym.

5.3 Kluczowe kompetencje

Grupy zadaniowe ustaliły dla każdej dziedziny kluczowe kompetencje, które obejmują wiedzę, postawę i umiejętności, których oczekuje się od certyfikowanych analityków transakcyjnych w danej dziedzinie.

5.3.1 Kluczowe kompetencje w dziedzinie Doradztwa

Podstawowe czynniki

Kluczowe kompetencje w dziedzinie doradztwa są dla trenerów rodzajem poradnika, dzięki któremu będą mogli opracować swoje programy nauczania. Nie obejmują one zawartości kursu; stanowią opis interdyscyplinarnej *oraz* specyficznej dla danego obszaru wiedzy, postaw, umiejętności i wartości, które służą zaspokajaniu potrzeb klienta i systemów klienta¹, których dotyczy doradztwo.

Poniższe kompetencje kluczowe opisują aktywności zawodowe Analityka Transakcyjnego w dziedzinie doradztwa.

W dziedzinie doradztwa analiza transakcyjna może być stosowana na dwóch poziomach:

- *Doradztwo uzupełniające (lub używanie umiejętności doradczych)* jako zadanie dodatkowe w różnych zawodach psychospołecznych i społeczno-edukacyjnych, jak również w innych zajęciach o charakterze społecznym, psychologicznym, medycznym, prawnym i ekonomicznym.

- *Doradztwo podstawowe* oferowane przez profesjonalnych doradców praktykujących prywatnie, w centrach doradztwa, nieodpłatnie, w organizacjach non-profit i w tych przynoszących zysk.

Kluczowe kompetencje, w pełni uwzględniające holistyczną naturę szkolenia w analizie transakcyjnej, obejmują:

- *Trzy kompetencje podstawowe:* kompetencje osobiste, kompetencje społeczne i kompetencje techniczne doradców oraz

- *Dziesięć kompetencji specyficznych dla doradztwa.*

Kompetencje podstawowe to szerokie obszary zdolności obejmujące uporządkowane i wykorzystywane w tym zawodzie umiejętności poznawcze, osobiste i społeczne.

Kompetencje doradcze są specyficzne dla tej profesji; wykorzystuje się je, aby sprostać określonym wymaganiom, potrzebnym do tego, aby radzić sobie z sytuacjami [spotykanymi] na polu doradztwa. Każda z tych kompetencji doradczych zbudowana jest na kompetencjach podstawowych i z nimi i powiązana.

Definicja doradztwa w analizie transakcyjnej wg EATA

Doradztwo w analizie transakcyjnej to aktywność zawodowa odbywająca się w ramach relacji kontraktowej. Proces doradzania umożliwia klientom lub systemom klientów rozwijanie świadomości, dostrzeganie opcji i nabywanie umiejętności służących zarządzaniu sytuacją problemową oraz osobistym rozwojem w codziennym życiu poprzez zwiększanie możliwych stron i zasobów [klienta]. Celem [doradztwa] jest podnoszenie autonomii [klienta] w relacji do otoczenia społecznego, zawodowego i kulturowego.

---

¹ Termin „system klienta” odnosi się do kontekstu klienta i różnych grup i podgrup, których klient jest częścią (np. rodzina, rozszerzona rodzina, grupa pracownicza, grupa kulturowa/religijna itd.).

Specjalizacja w dziedzinie doradztwa wybierana jest przez profesjonalistów, którzy pracują w społeczno-psychologicznym i kulturowym obszarze praktyki. Niektóre przykłady to: opieka społeczna, opieka zdrowotna, duszpasterstwo, prewencja, mediacje, facylitacja procesu, praca w środowiskach wielokulturowych oraz działalność humanitarna.

Kluczowe kompetencje doradców w analizie transakcyjnej

1. Kompetencje podstawowe – umiejętności interdyscyplinarne

1.1. KOMPETENCJE OSOBISTE

Osobiste umiejętności powiązane z charakterem: wartości, postawy, zachowanie i cechy charakteru, takie jak inicjatywa, aktywność, wytrwałość, chęć uczenia się.

Objaśnienie: zdolność do radzenia sobie z własnymi cechami osobowości, potrzebami i oczekiwaniami, mocnymi stronami i ograniczeniami oraz do podążania za wskazówkami etycznymi EATA i ITAA.

1.2. KOMPETENCJE SPOŁECZNE

Podstawowe kompetencje społeczne, takie jak kooperacja, rozwiązywanie konfliktów, umiejętności negocjacyjne.

Objaśnienie: umiejętność komunikowania się i wchodzenia w interakcje z klientami, zarówno indywidualnymi, jak i z grupami, a także z kolegami i innymi osobami z otoczenia zawodowego, w oparciu o założenia filozoficzne analizy transakcyjnej.

1.3. KOMPETENCJE TECHNICZNE

Podstawowe umiejętności teoretyczne i metodyczne, takie jak zarządzanie procesem z uwzględnieniem rozwijającej się relacji, rozwiązywanie problemów i praca w oparciu o kontrakt, w tym znajomość filozofii i teorii analizy transakcyjnej.

Objaśnienie: zdolność do zauważania i porządkowania faktów i sytuacji oraz metodycznego i strategicznego radzenia sobie z nimi, a także monitorowania jakości interakcji.

2. Kompetencje doradcze – specyficzne umiejętności zawodowe

2.1. ZNAJOMOŚĆ I ROZUMIENIE DZIEDZINY ZASTOSOWAŃ

- a) Jest biegły technicznie w zakresie kompetencji doradczych, zarówno ogólnych, jak i specyficznych dla obszaru, w którym się specjalizuje.
- b) Posiada doświadczenie zawodowe w swojej dziedzinie zastosowań.
- c) Używa dogłębnej wiedzy dotyczącej dynamiki grupy i systemów klienta.
- d) Jest świadomy możliwości i ograniczeń w obszarze doradztwa.
- e) Angażuje się w zdobywanie wiedzy o uwarunkowaniach społeczno-kulturowych i rozumie ich wpływ na doradztwo.

2.2. OCENA

- a) Realistycznie ocenia potencjał do rozwoju i zmiany w systemie klienta.

- b) Zna podstawy prawne zawierania umów o pracę/kontraktów w kraju, w którym praktykuje.
- c) Zna specyficzne kryteria odnoszące się do praktyki doradczej, tak aby mógł świadczyć usługi doradcze w swoim obszarze specjalizacji.
- d) Wie jakie są mocne strony i ograniczenia jego własnej pracy jako Certyfikowanego Analityka Transakcyjnego w dziedzinie doradztwa.

2.3. FORMUŁOWANIE I PRZEDSTAWIANIE KONCEPCJI DORADZTWA

- a) Porządkuje różne obszary własnej praktyki doradczej i prezentuje swoją pracę, zarówno ustnie, jak i pisemnie, w zrozumiały sposób, podkreślając swoje priorytety w doradztwie.
- b) Zna wiele podejść odpowiednich do tego, aby radzić sobie z pytaniami i problemami, które pojawiają się w jego dziedzinie zastosowań, od wstępnego kontaktu aż do końcowego etapu doradzania.
- c) Poza analizą transakcyjną zna również inne podejścia w doradztwie i rozpoznaje sytuacje, kiedy mogą być one użyteczne.

2.4. USTANAWIANIE I UTRZYMYWANIE RELACJI DORADZANIA

- a) Zna i stosuje zasady etyki zawodowej EATA/ITAA.
- b) Ma wystarczający wgląd we własne ramy odniesienia, aby zapewniać stosowną otwartość i transparentność w relacjach z klientami.
- c) Zna zasady poznawania klientów i systemów klienta oraz nawiązywania z nimi kontaktu opartego na zaufaniu.
- d) Komunikuje się utrzymując postawę OK – OK.
- e) Działa na rzecz poprawy relacji zawodowych z klientem i systemem klienta.
- f) Jest w stanie reagować na uczucia, myśli i zachowania i pracować z nimi w sposób elastyczny, a także dopasowywać się do osobowości klienta.

2.5. ANALIZA SYTUACJI DORADZANIA

- a) Wybiera odpowiednie metody podczas wstępnych spotkań, tak aby zgromadzić potrzebne dane i zarejestrować historię przypadku.
- b) Do analizy sytuacji doradzania wykorzystuje analizę transakcyjną, a także inne teorie.
- c) Potrafi wykorzystać zgromadzone dane do sformułowania definicji problemu zorientowanej na zasoby oraz w sposób zrozumiały przedstawić ją klientowi lub systemowi klienta.
- d) Bierze pod uwagę, szanuje i rozumie uwarunkowania społeczno-kulturowe doradcy, klienta i systemu klienta.

2.6. PRACA Z KONTRAKTAMI NA DORADZTWO

- a) Zna pracę kontraktową w analizie transakcyjnej i wie, jak ją profesjonalnie stosować.
- b) Potrafi wyjaśnić koncepcję kontraktu w analizie transakcyjnej w kontekście konkretnych problemów.

- c) Potrafi ustanawiać kontrakty doradcze dopasowane do różnych okoliczności, zarówno z jednostkami, jak i z grupami.
- d) Pracuje w oparciu o kontrakt, a w razie konieczności potrafi go aktualizować.
- e) Razem z klientem ocenia kontrakt w trakcie procesu doradzania i na końcowym jego etapie.

2.7. PLANOWANIE I PRZEPROWADZANIE INTERWENCJI

- a) Potrafi planować proces doradzania w zgodzie z uzgodnionym kontraktem.
- b) Umie stosować teorię i techniki analizy transakcyjnej, jak również posiada znajomość innych podejść, w celu ustalenia efektywnych strategii skoncentrowanych na rozwiązaniu problemu.
- c) Stosuje efektywne interwencje wspierające autonomię, kiedy pracuje z klientem lub systemem klienta.
- d) Potrafi zastosować całą gamę interwencji odpowiednich dla konkretnej sytuacji doradzania, zarówno w stosunku do jednostek, jak i grup.
- e) Pracuje ze stanem Ja Dorosły klienta i poprzez Dorosłego kontaktuje się z Dzieckiem i Rodzicem.

2.8. KONCENTRACJA NA ZASOBACH

- a) Potrafi budować na mocnych stronach klienta i wykorzystywać je jako czynnik zmiany.
- b) Identyfikuje istniejące zasoby klienta i systemu klienta i uwzględnia je w procesie doradzania.
- c) Ma praktyczną wiedzę na temat zasobów lokalnej społeczności, które mogą stanowić wsparcie dla klienta i systemu klienta lub do których można klienta skierować, włączając w to służby medyczne, psychiatryczne, psychoterapeutyczne i inne.

2.9. RADZENIE SOBIE Z KRYZYSAMI

- a) Rozpoznaje sytuację kryzysową i stosuje odpowiednie interwencje.
- b) Kiedy są do tego wskazania, bezzwłocznie kieruje klienta w kryzysie lub w potrzebie do odpowiedniego profesjonalisty.
- c) Chroni klientów przed krzywdą [szkodą].

2.10. MONITOWANIE JAKOŚCI I ROZWOJU ZAWODOWEGO

- a) Prowadzi jasne i dokładne notatki oraz wiarygodną dokumentację procesu doradzania, zgodnie z wymaganiami zawodu i uregulowaniami prawnymi.
- b) Posiada jasne kryteria oceny efektywności pracy doradczej; bazując na tym regularnie zastanawia się nad swoją pracą i używa wyników tej refleksji jako narzędzia osobistego i zawodowego rozwoju.
- c) Wykazuje się świadomością uwarunkowań ekonomicznych pracy doradczej.
- d) Zastanawia się nad tym, jaką rolę pełni jako doradca i wyraża swoją tożsamość jako Analityk Transakcyjny w dziedzinie doradztwa.

- e) Kontynuuje swój ciągły rozwój zawodowy poprzez branie udziału w kursach i konferencjach, studiowanie literatury itp.
- f) Korzysta z profesjonalnej superwizji w celu monitorowania jakości swojej pracy.

5.3.2 Kluczowe kompetencje w dziedzinie Edukacji

Wykorzystując swoją wiedzę i rozumienie teorii analizy transakcyjnej Analityk Transakcyjny w dziedzinie edukacji będzie cechował się następującymi umiejętnościami.

WYMAGANIA OGÓLNE

Znajomość teorii AT i jej zastosowań w edukacji.

Porównuje i wyjaśnia istotne teorie edukacyjne z perspektywy AT.

Określa swoją własną wizję edukacji, to, jak łączy się ona z AT i jak on sam promuje ją w różnych środowiskach, biorąc pod uwagę kontekst historyczny, kulturowy i edukacyjny, w którym praktykuje.

Zna Kodeks Etyczny ITAA/EATA i stosuje się do niego w kontekstach edukacyjnych, a także wykazuje się kompetencjami etycznymi i profesjonalnymi. „Konteksty edukacyjne” obejmują, między innymi, edukację rodziców, edukację przedszkolną i szkolną, szkolnictwo wyższe, edukację dorosłych i edukację społeczności, pracę młodocianych, szkolenia zawodowe i specjalistyczne, zarówno w kontekstach formalnych, jak i nieformalnych.

RELACJA EDUKACYJNA

Wykorzystując postawę Ja jestem OK – Ty jesteś OK, Analityk Transakcyjny w dziedzinie edukacji:

- a) Ustanawia relację opartą na wzajemnym szacunku, która stanowi wzór troski, empatii, spójności, ciepła i otwartości oraz wspiera podmiotowość i autonomię.
- b) Wyraża entuzjazm i szacunek dla potrzeb i zainteresowań osoby uczącej się, jak również dla treści nauczania.
- c) Zachowuje szacunek do siebie i do innych, w tym jest świadomy istnienia różnych ram odniesienia, kultur i norm społecznych i bierze je pod uwagę.
- d) Rozumie znaczenie i siłę relacji edukacyjnej w samorozwoju osoby uczącej się i różnicę pomiędzy tą relacją a innymi relacjami.
- e) Jest świadomy, że rola nauczyciela ma granice (dotyczy to również zaspokajania potrzeb osoby uczącej się).
- f) Tworzy edukacyjne przymierze poprzez wczuwanie się w ramy odniesienia osoby uczącej się bez utraty kontaktu z własnymi ramami odniesienia lub celami założonymi dla danej sytuacji uczenia się.
- g) Oferuje siłę, ochronę, przyzwolenie i wnikliwość, rozumie ich funkcję i znaczenie, a także funkcję i znaczenie praktyki.

TEORIA ANALIZY TRANSAKCYJNEJ

- a) Rozumie podstawową teorię AT i jej zastosowania w praktyce edukacyjnej, w tym znaki rozpoznania, analizę stanów Ja (strukturalna i funkcjonalna), analizę transakcyjną, gry, uczucia pasożytnicze, skrypty, tak jak opisują je najważniejsze teksty AT; rozumie jak przebiega rozwój dziecka i osoby dorosłej oraz grupy, a także jak rozwija się przeniesienie i przeciwprzeniesienie z perspektywy edukacyjnej AT.
- b) Opisuje różne szkoły AT i wskazuje możliwość ich zastosowania w kontekście edukacyjnym.

- c) Wyjaśnia praktykę edukacyjną z punktu widzenia teorii AT, pokazując jak koncepcje AT przejawiają się w metodyce.
- d) Stosuje teorię AT do rozumienia procesu uczenia się.

KONTRAKTOWANIE

- a) Wyjaśnia koncepcję kontaktów i kontrakt trójstronny (wielostronny) z perspektywy edukacyjnej AT i umie ją wykorzystać.
- b) Ustanawia kontrakty dla różnych typów kontekstu edukacyjnego, które wskazują, że jest świadomy potrzeb, celów, okoliczności i granic każdego systemu.
- c) Monitoruje, rewiduje i, jeśli to konieczne, re negocjuje kontrakty.

PLANOWANIE

- a) Ocenia potrzeby edukacyjne i rozwojowe poszczególnych grup lub jednostek.
- b) Ustanawia cele i założenia programu – jeżeli jest to stosowne wraz z jego uczestnikiem (uczestnikami) – aby sprostać zdiagnozowanym potrzebom i nałożonym wymaganiom.
- c) Tworzy program służący realizacji ustanowionych celów i założeń.
- d) Tworzy podstawowe zasady kontraktowania grup.
- e) Rozumie proces grupowy i planuje go stosownie do stadium rozwoju grupy.
- f) Rozumie i wykorzystuje różne style przywództwa, stosownie do okoliczności.
- g) Wie, że istnieją różne style uczenia się, potrafi je rozpoznać zarówno w przypadku jednostek, jak i grup, rozumie implikacje tej wiedzy dla planowania [procesu uczenia się].
- h) Planuje prezentowanie zawartości materiału w różnorodny sposób, aby przyspieszyć proces uczenia się.
- i) Ocenia wyniki nauczania, a implikacje z tego płynące wykorzystuje w dalszym planowaniu i praktyce.

IMPLEMENTACJA

- a) Działa z pozycji Ja jestem OK – Ty jesteś OK.
- b) Kontraktuje grupy w celu przyspieszenia procesu uczenia się, uwzględniając uzgadnianie lub negocjowanie podstawowych zasad.
- c) Stosuje zasady obowiązujące w edukacji dorosłych lub stosowne metody pedagogiczne, w zależności od potrzeb.
- d) Zapewnia przyzwolenie i ochronę, które pozwalają uczyć się, myśleć, podejmować wyzwania, pytać, rosnąć i zmieniać się.
- e) Potrafi łączyć koncepcje AT i stosować je w praktyce.
- f) Prezentuje, stosuje i uczy koncepcji AT, aby odpowiednio realizować program.
- g) Wykazuje się samoświadomością w stosowaniu odpowiednich interwencji AT, w tym odślaniania się.
- h) Jest spójny w interakcjach.
- i) Daje znaki rozpoznania uczniom/uczestnikom za aktywny udział, współpracę, okazywanie szacunku innym członkom grupy, aby podnieść ich kreatywność i motywację w dążeniu do zdrowia i autonomii.
- j) Rozpoznaje i stosownie reaguje na gry, dyskontowanie, transakcje skrzyżowane i ukryte oraz zaproszenia do symbiozy.

- k) Uwzględnia skrypt kulturowy organizacji i określa, jak może on wpływać na treść i proces nauczania i uczenia się.
- l) Dostarcza informacji teoretycznych, aby wzmocnić osoby uczące się w rozumieniu ich własnego zachowania.
- m) Odróżnia uczenie się bezpośrednie i pośrednie oraz decyduje, kiedy każde z nich stosować.

CECHY OSOBISTE

- a) Jest wierny filozofii AT.
- b) Cechuje się autorefleksyjnym podejściem do praktyki, spójnością i umiejętnością słuchania.
- c) Utrzymuje i modeluje postawę bycia OK poprzez szacunek, świadomość, wiarygodność, profesjonalizm i integralność.
- d) Wyraża osobistą i społeczną wizję [procesu] nauczania i jego celów.
- e) Rozpoznaje mocne strony i ograniczenia, zarówno swoje własne, jak i środowiska edukacyjnego.
- f) Adekwatnie stosuje konfrontację, w tym radzi sobie z zakłóceniami w procesie grupowym.
- g) Rozumie wymagania dotyczące osobistej i zawodowej świadomości i rozwoju oraz wykazuje gotowość do uczenia się, wzrostu i zmiany.
- h) W procesie stawania się skutecznym nauczycielem w AT chętnie przyjmuje informacje zwrotne, konfrontuje się z osobistymi problemami i podejmuje terapię własną, kiedy jest to wskazane.

5.3.3 Kluczowe kompetencje w dziedzinie Organizacji

Analitycy transakcyjni w dziedzinie organizacji (CTA – O) muszą posiadać stosowny dyplom w jakiejś specjalności lub porównywalne doświadczenie zawodowe w tym obszarze. Ponadto oczekuje się od nich ogólnej znajomości ekonomii, finansów, socjologii, psychologii i prawa.

Analiza transakcyjna dodaje do tego swoją własną perspektywę. Wyposażeni w taką wiedzę Analitycy Transakcyjni w dziedzinie organizacji (CTA – O) (którzy mogą być konsultantami, nauczycielami, menadżerami, dyrektorami naczelnymi i mogą pochodzić z organizacji lub spoza niej) powinni umieć rozpoznać potrzeby korporacji, organizacji lub instytucji oraz ocenić czy mają kompetencje do tego, by udzielać wsparcia w zaspokajaniu tych potrzeb.

Oznacza to, że klientem CTA – O (np. takim, jak opisany w studium przypadku będącym częścią egzaminu) nie jest jednostka, ale organizacja lub też zespół, który działa w kontekście określonej organizacji, ale z którym praktyk pracuje odrębnie. [Wówczas] powiązanie z rozwojem organizacji jako całości musi być oczywiste.

CTA – O, kiedy uznaje, że posiada kwalifikacje wystarczające do tego, by przyjąć zlecenie, musi posiadać umiejętność planowania i projektowania interwencji, jej przeprowadzenia oraz oceny jej rezultatów w końcowym etapie pracy.

W ujęciu Berne'owskim oznaczałoby to zwiększenie autonomii organizacji – ich efektywności, trwałości i zdolności do rozwoju.

Powyższe umiejętności obejmują różne obszary kompetencji wymaganych od CTA – O, wpisujące się w wyżej opisany proces. Dlatego CTA – O musi być zdolny do wypełniania wszystkich niżej wymienionych zadań przy zastosowaniu analizy transakcyjnej zarówno jako podejścia, jak i jako procesu refleksji.

1. ROZUMIENIE PROFESJONALNEGO KONTEKSTU

Analityk Transakcyjny w dziedzinie organizacji musi być zdolny do:

- a) Rozumienia procesów zmiany w organizacjach, co oznacza branie pod uwagę rzeczywistości społeczno-ekonomicznej i politycznej, ram odniesienia, systemów, kultury, relacji, wpływu organizacji na jednostkę i vice versa.
- b) Rzetelnej oceny własnych kompetencji oraz możliwości kierowania klienta [do innych profesjonalistów].
- c) Reflektowania nad modelami teoretycznymi, w szczególności pochodzącymi z analizy transakcyjnej, oraz ich nauczania, w celu zaspokajania potrzeb organizacji.
- d) Tworzenia relacji, od poziomu mikro do poziomu makro, od jednostek poczynając na całych organizacjach kończąc, jak również analizowania i rozpatrywania całości [organizacji], jak i [jej] części.
- e) Rozważania tych aspektów z wykorzystaniem koncepcji analizy transakcyjnej.

2. LUDZIE I SYSTEMY

Analityk transakcyjny w dziedzinie organizacji powinien:

- a) Znać i stosować modele odnoszące się pracy z ludźmi w systemach.
- b) Rozumieć aspekty systemowe i osobiste oraz zastanawiać się nad poziomem i efektami interwencji.

- c) Radzić sobie ze złożonością jednocześnie zachowując zdolność do ustalania priorytetów i koncentrowania się na kwestiach kluczowych.
- d) Zachowywać granicę między celami organizacyjnymi a potrzebami osobistymi.
- e) Być świadomym interakcji między podsystemami, w tym ze swoim własnym systemem konsultacyjnym.
- f) Umieć rozróżniać między indywidualnymi i organizacyjnymi procesami uczenia się oraz umieć łączyć te procesy z wiedzą o rynku, z pracownikami i z przetrwaniem organizacji.
- g) Zastanawiać się nad powyższymi kwestiami wykorzystując koncepcje analizy transakcyjnej.

3. KONTRAKTOWANIE I OCENA

Analitik Transakcyjny w dziedzinie organizacji musi umieć :

- a) Zidentyfikować właściwy organ decyzyjny, z którym zawrze kontrakt.
- b) Pracować z ramach kontraktów wielopoziomowych i wielostronnych.
- c) Rozpoznać kluczowe wymagania organizacji lub jednostki, aby zagwarantować odpowiednie interwencje.
- d) Trafnie wskazywać możliwe do zastosowania rodzaje interwencji.
- e) Wskazywać metody integracji różnych możliwości uczenia się i oceniania.
- f) Wybierać opcje w sposób efektywny w celu wspierania równego dostępu do szans i osiągnięć.
- g) Zastanawiać się nad powyższymi aspektami wykorzystując koncepcje analizy transakcyjnej.

4. PLANOWANIE I IMPLEMENTACJA

Analitik transakcyjny w dziedzinie organizacji powinien umieć:

- a) Osiągać założone cele uczenia się.
- b) Oceniać efektywność programów.
- c) Brać pod uwagę, że programy o różnym czasie trwania powinny być inaczej zaprojektowane i mieć różną zawartość.
- d) Rozpoznawać możliwe problemy dotyczące projektu i tworzyć realistyczne sposoby ich przewyżczenia.
- e) Wykorzystywać i adaptować materiały z zewnętrznych źródeł w ramach obowiązującego prawa autorskiego.
- f) Na krytycznych etapach rozwoju omawiać projekty z innymi osobami.
- g) Uzgadniać i utrzymywać ramy czasowe.
- h) Zastanawiać się nad powyższymi aspektami wykorzystując koncepcje analizy transakcyjnej.
- i) Tworzyć i wdrażać zarządzanie projektem.

5. TWORZENIE KLIMATU I KULTURY DLA POZYTYWNEGO, BEZPIECZNEGO UCZENIA SIĘ

Analitik Transakcyjny w dziedzinie organizacji powinien umieć:

- a) Podać powody stosowania określonego stylu interakcji i wyjaśnić, jak wzmacniał on dobre relacje między stronami.
- b) Pokazać, że rozważył czynniki, które kreują klimat i kulturę bezpieczeństwa, takie jak:

- a. Aktywne słuchanie i udzielanie informacji zwrotnej uczestnikom.
  - b. Zachęcanie uczestników do zadawania pytań i dyskusowania zadań.
  - c. Wspieranie zasad OK – OK.
  - d. Dawanie znaków rozpoznania.
- c) Wskazać ograniczenia w komunikacji wynikające z czynników środowiskowych, społecznych i kulturowych.
  - d) Stosować praktyki antydyskryminacyjne i promować taką postawę w sposób zgodny z pełnioną przez siebie rolą, z polityką organizacyjną i przepisami prawa.
  - e) Zastanawiać się nad powyższymi aspektami wykorzystując koncepcje analizy transakcyjnej.

6. DYNAMIKA ZARZĄDZANIA GRUPĄ

Analitik Transakcyjny w dziedzinie organizacji powinien:

- a) Utrzymywać równowagę między procesem grupowym a zadaniem.
- b) Zachęcać do równorzędnego uczestnictwa.
- c) Zauważać osoby, które unikają wykonywania zadań i pracować z nimi.
- d) Kwestionować stereotypowe role i zachowania jednostek w grupie oraz w sposób konstruktywny wykorzystywać tę umiejętność do przyspieszania [procesu] uczenia się.
- e) Wykazywać się wiedzą na temat różnego rodzaju grup.
- f) Wykazywać się znajomością kluczowych modeli teoretycznych dotyczących pracy grupowej.
- g) Umieć tworzyć, utrzymywać i zamykać grupy.
- h) Identyfikować osoby reprezentujące siłę i autorytet w grupach i z nimi pracować.
- i) Zastanawiać się nad powyższymi aspektami wykorzystując koncepcje analizy transakcyjnej.

7. EWALUACJA INTERWENCJI

Analitik Transakcyjny w dziedzinie organizacji powinien:

- a) Wskazywać sposoby oceny interwencji i racje, które stały za ich wyborem.
- b) Wyjaśniać zakres i cel oceny.
- c) Uświadamiać sobie toczące się na tym polu dyskusje dotyczące poprawy w zakresie oceny i jakości.
- d) Jasno wskazywać, co będzie oceniane i wiedzieć, jak zebrać potrzebne informacje.
- e) Zastanawiać się nad powyższymi aspektami wykorzystując koncepcje analizy transakcyjnej.

8. OCENA WŁASNEJ PRAKTYKI

Analitik Transakcyjny w dziedzinie organizacji powinien:

- a) Oceniać własną praktykę pod kątem ustalonych celów i kryteriów.
- b) Być świadomym tego, jaki wpływ wywiera na innych.
- c) Mieć pozytywny stosunek do informacji zwrotnej i oceniać ją pod kątem słuszności i istotności.
- d) Ustanawiać jasne, realistyczne cele i złożenia dotyczące własnego rozwoju uszeregowane wg priorytetów.

- e) Zastanawiać się nad powyższymi aspektami wykorzystując koncepcje analizy transakcyjnej.

9. PODEJŚCIE DO KWESTII ETYCZNYCH

Analitik Transakcyjny w dziedzinie organizacji powinien:

- a) W pracy z organizacjami wykazywać się świadomością niejednoznaczności problemu granic.
- b) Być w stanie dyskutować i wskazywać dowody etycznych zachowań w organizacjach, a także sposoby używania i nadużywania roli konsultanta/praktyka wobec innych ról w organizacji.
- c) Pokazywać, że ma adekwatnie ustalone i właściwie utrzymywane granice dotyczące informacji na temat pracowników uzyskanych od kadry zarządzającej czy też informacji uzyskanych od osoby korzystającej z coachingu.
- d) Postępować zgodnie z Kodeksem Etycznym ITAA/EATA i zastanawiać się nad nim.

5.3.4 Kluczowe kompetencje w dziedzinie Psychoterapii

Analityk transakcyjny w dziedzinie psychoterapii używający swojej wiedzy i rozumiejący teorię analizy transakcyjnej cechuje się następującymi zdolnościami.

1. WYMAGANIA OGÓLNE

- a) Rozumie teorię AT i adekwatnie ją stosuje w psychoterapii indywidualnej, par, rodzin i grup.
- b) Potrafi ocenić klienta i podjąć świadomą decyzję o przyjęciu go na terapię, bazując na najnowszej wiedzy na temat innych możliwości leczenia, na umiejętności informowania klienta o istnieniu innych opcji i na gotowości do pomagania klientowi w podjęciu decyzji o wyborze [sposobu leczenia].
- c) Zna Kodeks Etyczny ITAA/EATA i w swojej praktyce wykazuje się kompetencjami etycznymi i profesjonalnymi, włączając w to pracę w ramach prawnych uregulowań rządzących psychoterapią w regionie, w którym praktykuje.
- d) Wykazuje się umiejętnością umiejscawiania AT w szerszej perspektywie psychoterapeutycznej.
- e) Ma świadomość znaczenia i implikacji wynikających ze zróżnicowania kulturowego i społecznego oraz różnicy między tym, co dzieje się w gabinecie terapeutycznym i poza nim.

2. RELACJA TERAPEUTYCZNA

- a) Prezentuje postawę szacunku w stosunku do siebie i innych.
- b) Rozumie, że relacja terapeutyczna jest ważna dla osiągnięcia zmiany, a także rozumie naturę tej relacji i to, że różni się ona od każdej innej relacji.
- c) Wykazuje się empatyczną wrażliwością i rozumie klienta, jego symptomy i samoograniczający skrypt, jak również posiada umiejętność komunikowania tego zrozumienia klientowi w taki sposób, by czuł się on rozumiany.
- d) Wykazuje się zdolnością do rozumienia fenomenologii innej osoby i bierze w nawias własne ramy odniesienia bez utraty kontaktu z własnym odrębnym doświadczeniem.
- e) Wykazuje się autorefleksją i wykorzystuje znajomość samego siebie do adekwatnego odślaniania się.
- f) Rozumie kwestie rozwojowe, zjawiska przeniesienia i przeciwprzeniesienia, a także potrafi wykorzystywać analizę transakcyjną do skutecznego radzenia sobie z nimi. [Zdolność ta] obejmuje bycie gotowym na pojawienie się przeniesienia w relacji klient/terapeuta i na radzenie sobie z regresywnymi stanami klienta w sposób adekwatny i terapeutyczny. Ponadto [zdolność ta] uwzględnia rozumienie własnego przeciwprzeniesienia i ograniczeń, które może ono powodować, a także umiejętność jego konstruktywnego użycia.
- g) Odnosi się z szacunkiem do siebie i innych, w tym wykazuje się wrażliwością na różne ramy odniesienia, kultury i normy społecznych, jak również bierze pod uwagę to, jak te różnice wpływają na relację w gabinecie terapeutycznym.
- h) Zapewnia siłę, ochronę i przyzwolenie i pokazuje, że wie, jakie są ważne.
- i) Jest spójny w interakcjach.

3. TEORIA ANALIZY TRANSAKCYJNEJ

- a) Rozumie podstawową teorię AT i jej zastosowania w praktyce klinicznej tak, jak są one opisywane w najważniejszych tekstach AT, w tym analizę strukturalną, analizę transakcji, grę, uczucia pasożytnicze, analizę skryptu i rozwój dziecka.
- b) Opisuje zastosowanie elementów wszystkich najważniejszych podejść w AT i wykazuje się wiedzą dotyczącą najnowszych osiągnięć, włączając w to podobieństwa i różnice pomiędzy tymi podejściami.
- c) Rozumie teorię procesu grupowego w AT.
- d) Stosuje interwencje, które mogą być wyjaśniane zgodnie z teorią i praktyką AT.

4. KONTRAKTOWANIE

- a) Pokazuje, że rozumie konieczność zawierania jasnych kontraktów biznesowych, a także że posiada umiejętność ich negocjowania.
- b) Jest w stanie negocjować z klientem w taki sposób, aby dojść do wzajemnego zrozumienia tego, jakiej pracy się podejmują i aby sformułować odpowiedni kontrakt terapeutyczny. Obejmować on będzie rozumienie i szanowanie różnic między kontraktem na społeczną kontrolę a kontraktem na autonomię, który pozwala na intrapsychną i interpersonalną zmianę uwzględniającą zdemonstrowanie ograniczającego skryptu i rozbrojenie impasów.

5. PLANOWANIE: OCENA I CEL LECZENIA

- a) Opisuje wszechstronny system oceny i diagnozy używając standardowych koncepcji AT.
- b) Rozumie psychiatryczne systemy diagnostyczne używane w kraju, w którym praktykuje (np. DSM, ICD).
- c) Nadaje znaczenie doświadczeniom klienta używając standardowych koncepcji AT w sposób pozwalający na utrzymywanie postawy Ja jestem OK – Ty jesteś OK.
- d) Pokazuje, że uświadamia sobie czynniki ryzyka i szkody zagrażające jemu samemu, klientowi i innym oraz ma zdolność do reagowania na nie.
- e) Pomaga klientowi w rozpoznawaniu i nazywaniu samoograniczających wzorców myślenia, odczuwania i zachowania oraz w decydowaniu o tym, czy zmiana jest czy też nie jest pożądana.
- f) Używając teorii AT tworzy koncepcję ogólnego planu terapii w oparciu o konkretne problemy, którymi należy się zająć.

6. IMPLEMENTACJA: PROCES PSYCHOTERAPEUTYCZNY

- a) Wykazuje się umiejętnością przeprowadzania trafnych obserwacji fenomenologicznych klienta i na ich podstawie tworzy hipotezę terapeutyczną, która jest powiązana z teorią i filozofią AT.
- b) Wykazuje się umiejętnością używania procesu grupowego jako skutecznej interwencji.
- c) Wybiera interwencje stosownie do etapu leczenia i kontraktu terapeutycznego.
- d) Posiada umiejętność stosowania odpowiednich interwencji w odpowiednim czasie.
- e) Rozpoznaje i umie ocenić elementy dotyczące skryptu wyłaniające się w trakcie sesji oraz stosownie się do nich odnosi w zależności od etapu terapii (np. sygnały skryptu, zaproszenia do gier, dyskutowanie, zachowania wynikające z driverów).

- f) Posiada umiejętność oceny skutków, jakie przyniosła dana interwencja i wykorzystuje tę informację, aby zaktualizować hipotezy i wybrać kolejne interwencje.
- g) Zachęca klienta do zwiększania autonomii i [budowania] zasobów.

7. CECHY OSOBISTE

- a) Jest wierny filozofii analizy transakcyjnej w takich kwestiach, jak: wiara w to, że jednostka jest zdolna do wzięcia za siebie odpowiedzialności, zrozumienie dla indywidualnego sposobu istnienia oraz odpowiadanie na indywidualne możliwości wzrostu i zmiany.
- b) Jest gotowy na bycie dostępnym w etycznie intymnym kontakcie, w tym praktykuje adekwatne odsłanianie się.
- c) Wykazuje się zaangażowaniem w toczący się proces osobistego i zawodowego rozwoju, w szczególności w rozwijanie autonomii, w tym zdolności do świadomości, spontaniczności i intymności tak, aby decyzje skrytowane nie wpływały na interwencje terapeutyczne.
- d) Rozpoznaje swoje własne ograniczenia i ograniczenia praktyki terapeutycznej.
- e) Reaguje na sytuację terapeutyczną wykorzystując intuicję i kreatywność.
- f) Wykazuje się zrozumieniem dla mocnych stron i ograniczeń swoich zasobów osobistych.
- g) Posiada umiejętność szukania stosownej pomocy i efektywnie używa tej umiejętności.
- h) Wykazuje się zdolnością do autorefleksji. <https://www.eatanews.org/wp-content/uploads/2014/10/Section-5-THE-FOUR-FIELDS-OF-SPECIALISATION.pdf>